

OĞUZ DESTANI İLE ANDELİP'İN OĞUZNAME'SİNİN MUKAYESESİ ÜZERİNE BİR DENEME

ARŞ. GÖR. BEDRİ ÖZÇELİK

Giriş

Büyük ve köklü bir tarihe sahip olan Türk milleti, eski devirlerden beri kahramanlık destanları meydana getirmiştir. Bu destanlar, Türk milletinin millî ve medenî kuruluşlarındaki bütün unsurları önümüze serecek kudrette zengin tefekkür ve sanat hazineleridir. Dolayısıyla Türk destanları Türk milletinin en önemli kültür mirasıdır.

Oğuz Destanı : Reşidüddin'in tanınmış eseri *Camiü't-tevarih*'te Türklerin ve Oğuz boyunun tarihi ile Oğuz Han'ın cihangirliğinin hikâyesi adını taşıyan bir bölüm vardır (Togan, 1982). Bu bölümde çok az bir istisna ile Türkiye Türklerinin ataları olan Oğuzlara dair destanî mahiyette bilgiler verilmektedir. Bu eser, başında da belirtildiği gibi Türk râvilerinin rivayetlerine dayanmaktadır. Söz konusu rivayetlerin, tarihî gerçeklere tam anlamıyla uymadığı görülmektedir. Bunun sebebi râvilerin tarihî bilgilerden mahrum olmasına bağlanabilir (Sümer, 1959).

Bununla birlikte bir milletin, en eski tarihine olduğu kadar, sosyal ve kültürel yapısına ışık tutması bakımından da destanların büyük bir önemi olduğu göz ardı edilmemelidir. Her ne kadar destanlarda zikredilen olayları tarihî belgelerle onaylamak mümkün değilse de, hakikatin izlerini taşımaları bakımından üzerinde durulmaya değer önemli kaynak olarak görülmelidir. Millî kimliğimizin en eski kaynakları oldukları için Türk destanları ve özellikle de *Oğuz Destanı* büyük önem taşımaktadır (Eraslan, 1995).

Reşidüddin rivayeti, Nuh peygamberden başlayıp Selçuklulara, Sultan Muhammed Harezşah'a ve Anadolu Türkmenlerine kadar gelir. Buna göre Reşidüddin rivayetini; 1- Nuh Peygamber'den Oğuz Han'a kadar olan dönem, 2- Dip Yavkuy Han'dan Kayı İnal Han'a kadar olan dönem, 3- Oğuz Han ve Gün Han zamanı, 4- Dede Korkut'un müşavir olduğu Kayı İnal Han, Köl Erki ve Tuman Han zamanı, 5- Tuman Han'dan sonraki dönem (Ercilasun, 1988) gibi bölümle-

re ayırmak mümkündür. *Oğuzname*'nin böyle uzun bir zaman diliminde oluşması, Türk milletinin, tarihin derinliklerinde yerini aldığı ve köklü bir maziye sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

***Oğuzname* ve Andelip'in *Oğuzname*'si** : Oğuz Han'ın kahramanlıklarını esas alan *Oğuz Kağan Destanı*'ni ve Oğuz boyları etrafında teşekkül eden destanların hepsini birden *Oğuzname* olarak adlandırmak yanlış olmasa gerek. Oğuz destanlarının M.S. sekizinci yüzyılda kitap hâlinde mevcut olduğunu, hatta daha sonraki yüzyıllarda "Oğuznamecilik" adıyla isimlendirebileceğimiz bir yazılı geleneğin kısmen teşekkül ettiğini, günümüze kadar yapılan çalışmalar ışığı altında ifade etmek mümkündür (Özkan, 1997).

Türkmenler arasında Oğuznameler ve Oğuznamecilik geleneği ile ilgili dikkate değer çalışmaların varlığı görülmektedir (Biray, 1989). Türkmenistan'daki araştırmacılar, Türkmenlerin "nesil başı" dedikleri Oğuz Han'ın şahsiyeti etrafında teşekkül eden bu geleneğe ait çalışmaları, gerek kitap (Bekmiradov, 1987), gerek makale (Bekmiradov, 1987) ve gerek edebiyat tarihlerinde (*Türkmen Edebiyatının Tarihi*, 1975) yapmış oldukları değerlendirmelerle ortaya koymuşlardır.

Ahmet Bekmiradov "Depleşen Tema Hem Avtorun Çeperçilik Kontseptsiyası" (Geleneğin Hâline Gelen Tema ve Yazarın Sanatkârlık Kontseptsiyası) adlı makalesinde Oğuznamecilik geleneğinin tarihine temas etmekte ve Oğuznamecilik geleneğinin Oğuzların tarih sahnesinde görüldüğü ilk dönemlerde ortaya çıktığına dair delillerin var olduğunu ileri sürmektedir (Biray, 1989).

Örnek olarak Selçuklu Türkmenlerinden olan Ebu Bekr ed-Devadari'nin *Şöhretlilerin Tarihinde İnciler (1309)* adlı eseri göstermektedir. Söz konusu eserde ifade edildiğine göre, Eba Müslim Horasanî'nin hazinesinde eski Farsçayla yazılmış bir kitap mevcuttur. Ulug Han Ata Bitikçi'nin Oğuznamesi olduğu söylenen bu kitap, Oğuznamecilik geleneğinin en eski eseridir (Biray, 1989). Bunun yanında, İhsan Ata Dana Ata Abulhan'ın Oğuznamesi'nin de ikinci önemli kaynak olduğu vurgulanmaktadır (Biray, 1989). Ahmet Bekmiradov'un *Andalip Hem Oğuznamecilik Debi* (Andelip ve Oğuznamecilik Geleneği) adlı eserinde de Oğuzname geleneği hakkında bilgilerin yanında Türkmenler arasında Oğuznamecilik geleneğinin tekrar canlanmasından bahsedilmekte ve Andelip'in *Oğuznamesi* hakkında bilgiler verilmektedir (Biray 1989).

Oğuzhame hakkında bir diğer bilgi kaynağı da *Türkmen Edebiyatının Tarihi*'dir. Burada söz konusu edilen, yine Adelpip'in *Oğuznamesi*'dir. (*Türkmen Edebiyatı Tarihi*, 1975).

Bilindiği gibi edebiyatta didaktik, felsefî ya da siyasî-içtimâî alanlardaki inanışları, gelenekleri veya kültürel temayülleri manzum tarzdaki eserler vasıtasıyla ifade etmek gibi bir gelenek vardır. Doğu milletlerinde eskiden beri devam edegelen bu gelenek, Türkmen edebiyatında da uzun zamandan beri kendini göstermektedir. Edebiyattaki söz konusu gelenek daha sonraları tarihî konuları da içine almıştır. Adelpip'in *Oğuzname* adlı manzumesi de, onun bu geleneğe uymasıyla meydana getirdiği eserlerinden biridir. (*Türkmen Edebiyatının Tarihi*, 1975). Bu sebepten Adelpip'in *Oğuzname*'si Türkmenler için önemli bir kültür kaynağıdır.

Adelpip'in en önemli uzun şiiri "Oğuzname" denilebilir. Çünkü millî konulara olan ilgisi bu eserinde belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Oğuzlar ve Oğuz Han hakkında söylenen rivayetler çok zengindir. Şair, eserini bu malzemeler ve yazılı bilgiler üzerine inşa etmiştir. Oğuzlar ve Oğuz Han hakkında verdiği bilgiler bu bakımdan önemlidir. Giriş ve on bir bölümden oluşan eserde, zaman zaman belgeler ve rivayetlerden bahsederek okuyucuya tarihî bilgiler sunmaktadır (Geldiev, 1995).

Vak'aların Sıralanışı Bakımından : Adelpip'in *Oğuzname*'sinin giriş bölümündeki iki beyit münacaat ve bunun yanında insanoğlunun yaratılış tarihine, bilhassa Oğuz Han'ın dünyaya gelişine ait bilgiler verilmektedir.

Tüfeyliden yarattı külli eşyayı

Adem Baba ile Havva Anayı

...

O Nuh'un oğlu Yasef'ten doğan

Türk'ten nice il yıkıp toplanan

Son Türk neslinden doğan Oğuz Han

Tümüyle cihan etti seyran (Geldiev, 1995)

Eser, esasen Oğuz Han'ın şahsiyeti etrafında oluşmaktadır. Birinci destan içinde, Keyumers zamanında Karahan'ın oğlu Oğuz Han'ın, Hz. Süleyman devrinde şahlık ettiğine, Hitay seferine ait mısralar görülür:

*Karahan oğlu o, kim adı Oğuz,
Olup mahlukta manendi Süleyman.*

...

*Birinci seyrinde vardı Hitay'a
Barışta karşı durdu İt Barak Han. (Geldiev, Türkmen, 1995)*

Kıl Barak ile Oğuz'un savaşının anlatıldığı bölüm Reşidüddin'in *Oğuzname'si*'ni esas alan Zeki Velidî Toğan'ın eserinde dördüncü kısımda geçer. Bu savaşın anlatıldığı bölümde Kıl Barak kavmine mensup erkeklerin çok çirkin ve kılılı oldukları, kadınların ise çok güzel oldukları anlatılmaktadır. Oğuz Han'ın Kıl Barak kavminin başı olan İt Barak ile savaşı sırasında o kadınların Oğuz erkeklerini beğendikleri için Oğuz Han'a yardım ettikleri anlatılmaktadır. Savaşta yenilen Oğuz Han'a bu kadınların savaş malzemesi temin ettikleri ve bunun neticesinde Oğuz Han'ın galip gelmesi söz konusu edilmektedir.

"... Oğuz bu durumu duyunca çok sevinip memnun oldu ve bu iki su arasında kendisine üs edindi. Gemiler yaptırdı ve yakışıklı kimselerden İt Barak'ın kadınlarına elçiler gönderdi. Kadınların çok yardım ettikleri bu elçiler, Oğuz'a gerekli bütün alet ve malzemeyi temin ettiler. Bazı kadınlar da elçilerle birlikte döndüler... Bu yolla bu ülke alındı..." (Togan, 1982).

Oğuzname'nin üçüncü destanı Oğuz Han'a ait olmayıp, Cengiz Han'ın tarihini beyan etmektedir. Ancak Zeki Velidî Togan'ın kitabında (*Oğuz Destanı*) Cengiz Han'la ilgili bir bahis mevcut değildir.

Oğuzname'nin beşinci destanında ele alınan bölüm çok kompleks bir yapıdadır. Oğuz Han'ın büyük seferlere çıktığı ve gösterdiği kahramanlıkları ihtiva etmektedir. Bu bölümde âdeta insanoğlunun geçirmiş olduğu tarihî tekâmülünün macerası görülmektedir:

*Doğunca cihanda meleğin resmi,
Acem Tarihi oldu dört kısmı.
Birinci kısım ki oldu Pişdadi,
İkinci kısmının Keyanı adı.
Üçüncüye ad koydular Eşkanı,
Alır dördüncüsüdür ki Sasani."*

Ardından Oğuz Han'ın savaşları ve sonuçları *Oğuzname*'de yer almıştır. Bistam'ı, Taşkent'i, Semerkant'ı, Buhara'yı, Belh'i, Gurdan'ı ve Keşmir'i nasıl

kazandığı anlatılmaktadır. Reşidüddin'in eserinde de *Oğuzname*'deki bu yer isimlerine rastlanır. Oğuz Han'ın yaptığı seferler *Oğuz Destanı*'nın esasını oluşturur (Togan, 1982).

Oğuzname'deki vak'aların beyan edilişi, vak'a sırasının düzenli devam etmediğini göstermektedir. *Oğuzname*'nin ortalarında Oğuz Han'a mersiye söylenmesi, fakat destanın sonlarında oğullarına vasiyeti, vak'aların sıralanışında bir düzensizlik olduğunu gösterirken, Zeki Velidi Togan'ın hazırlanmış olduğu *Oğuz Destanı*'nda ise vak'a sırası düzenlidir. Vak'alar destan gerçekliği çerçevesinde ele alınmış ve tarihî sıraya göre tasnif edilmiştir.

Oğuz Han'ın Özellikleri Bakımından : Halk inanışlarında görülen destan kahramanlarını müstesna kişilere bağlama gayreti, destanlarda sıkça rastlanan bir durumdur. Etrafında destanın teşekkül ettiği kahramanlar çoğu zaman birer semboldürler ve ait oldukları milletin kavmî haslet ve içtimâî şuurunu, hayat tarzı ile dünya görüşünü, geçmişten gelip geleceğe yönelik ideallerini yansıttığı görülür (Eraslan, 1995).

Oğuz Han da olağanüstü şekilde dünyaya gelir ve bir yaşında konuşmaya başlar: "*Sarayda doğduğum için adım Oğuz olmalıdır*" der. Destan kahramanının kendi kendine ad vermesi ilk defa *Oğuz Destanı*'nda görülür.

Oğuz Destanı'nın İslâmî varyantlarında destan, İslâmî motiflere bürünüp Oğuz'un kişiliğinde İslâmî idealler ve İslâmiyetin yayılması için yapılan mücadeleler konu edilir. *Oğuz Destanı*'nın İslâmî varyantı, bu incelemeye esas alınan Reşidüddin'in *Camiü't-tevarih* adlı eserinin "Türklerin Tarihi ve Oğuz'un Cihangirliğinin Hikâyesi" adını taşıyan bölümünde bulunmaktadır (Eraslan, 1995).

Türk milletinde mevcut olan güzel hasletler ve İslâmiyetteki güzellikler *Oğuz Destanı*'nın kıymetini artırmaktadır. Andelip'in *Oğuznamesi*'nde de bu ortak güzellikleri bulmamız mümkündür.

Oğuz Han dünyaya geldiğinde tek Tanrıya inanmaktadır. Annesinin sütünü, tek Tanrı'ya inanmasından sonra alması ilgi çekici diğer bir noktadır (Sümer, 1959):

"Oğuz, annesinin sütünü emmez, üç günlükken dile gelerek annesine Müslüman olmasını söyler ve ancak annesi Müslüman olduktan sonra sütünü emer. Evlendiği amca kızlarını da Müslüman olmaya davet eder, ilk ikisi bunu kabul

etmezler, üçüncü eşi İslâmiyeti kabul eder. İslâmiyeti kabul etmeyen babasıyla savaşarak onu öldürür." (Ögel 1992).

Bu konu Andelip'in *Oğuznamesi*'nde müstakil bir bölüm olarak ele alınmıştır. Ancak metinde geçen isimler ve Oğuz Han'ın göstermiş olduğu özellikler *Oğuz Destanı*'nda geçen yukarıdaki satırlar ile uyum göstermektedir.

Oğuzname'nin girişinde, vak'anın başladığı sırada Oğuz Han, ferasetli ket-hüda, büyük devlet adamı olarak görülür. Gerçekten devletin başında bulunan Oğuz Han, silâh gücüyle devlet idare etmenin tamamen karşısında olan, her türlü maksada adaletle ulaşmayı devlet yönetiminin temel kanunu sayan bir kişidir.

Oğuz Han Andelip'in *Oğuznamesi*'nde de adil bir padişah olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde Oğuz Han'ın nasihatleri, devlet idaresi konusunda verdiği öğütler ve başka tavsiyeleri adil ve ferasetli olduğunun göstergesidir. Oğuz Han, işin hakikatine kötülük ve kavgayla değil de feraset ve akliselim ile ulaşmayı tavsiye eder.

"Kısaca almayım kılıcı ele
Tatlı dil ile saldım halkı yola
...
Bil ki adalettir onun tek yolu,
Bezeyip beslemek büyütür ili.
Kimseye etmedim kast ile cebir,
Cebir görsem de belki eyledim sabır...
Adilden başka maksat hakana layık,
Değildir, siz daha bilin halayık.
Adil bir sevgili maşuk cihanda,
Ona yok düşman aşikar nihanda
Onu sever cihan bütün canı ile,
Zulüme hiç katılmaz kanı ile.
Kim adil çalışır yarın ve geç,
Hevestedir ki gafil olmayacak hiç." (Geldiev, 1995)

Oğuz Destanı'nda da Oğuz Han'ın kişiliğini belirten konulardan bahsedilmiştir. Onun göstermiş olduğu kahramanlıkların yanında ferasetli ve adaletli uygulamaları görülmektedir. Oğuz Han'ın yüzü güzel, ahlâkı temiz, gönlü vefalı,

sözü cana yakın, kendisi atıcı, bahadır, yürekli, terbiyeli, Müslüman ve gerçek sözlü bir alperendir (Eraslan, 1995). Ancak bu özellikler tüm metnin içinde dağınık olarak görülür.

Andelip *Oğuznamesi*'nin bir başka bölümünde de Oğuz Han'ın şu özellikleri anlatılmaktadır:

*“Türk dünyasının başlangıcı o,
Bilim dünyasında en birinci o.
Sanat babının evvel binası,
Fesahatın cihanda dip anası.
Araba yaptı ki yük taşımaya,
Yardım etti dağdan aşmaya.
Hat yazısı yarattı akıl evinde,
Bütün olmuş düzen hep hayalinde.
Adım attı yurttan düzen için o,
Vatan açtı Türkler, sizin için o.” (Geldiev, 1995)*

Oğuz Han'ın her türlü bilim ve hünerde, ok atmada, kargı kullanmada, kılıç çalmada ve bilgi hususunda âleme nam saldığı işlenmiştir (Togan, 1982).

Oğuz Han'ın her bir boya göstermiş olduğu hünere göre isim vermesi, onun ayrı bir özelliğini ortaya koymaktadır. Uygur neslinden İlhan İbn-i Hova'nın karısının kuru bir ağacın içinde dünyaya getirdiğı oğluna Oğuz Han'ın Kıpçak ismini koyması Oğuz destanında yer alır:

“... Yukınlarda içi oyulmuş bir ağaç vardı. Kadın o ağaca gidip çocuğunu doğurdu. Çocuğı Oğuz'un yanına getirdiklerinde durumu ona anlattılar. Oğuz adını Kıpçak koydu.” (Togan, 1992).

Kıpçak'a Oğuz Han tarafından ad koyulmasıyla ilgili konu Andelip'in *Oğuznamesi*'nin ikinci bölümünde geçmektedir:

*“Kıpçak koydu, adını onun Oğuz Han,
Boş ağaç demekti bu söz o zaman.
Boş ağaç içre doğmuş anadan,
Kıpçak adı kalmış idi ol andan” (Geldiev, 1995)*

Bir başka ortak hususiyet ise bir savaşın sonunda Oğuz Han'ın mağlubiyeti üzerine anlatılanlarda görülür. Oğuz Han savaşta İt Barak'a yenilince çok üzü-

lür ve bunu gurur meselesi yapar. Oğuz Han'ın bu ruh hâli Türk milletinin yenilgiye tahammülü olmadığı göstergesidir.

Bu ruh hâliyle yaşamının zor olduğunu bilen Oğuz Han, savaş taktikleri geliştirerek başarı kazanmasını da bilmiştir. Söz konusu incelediğimiz eserlerde de savaş taktiklerinin varlığı ile ilgili bölümler bulunmaktadır.

“Çok savaşlar yaptı katille Oğuz,
Yendi bahr-i mekatilde Oğuz. (Geldiev, 1997)

Oğuz Han'ın savaş taktikleri ile başarı göstermesi onun savaş sanatını iyi bildiğine işaret etmektedir (Togan, 1982). Savaş taktikleri ile savaş kazanan ve esir alan Oğuz Han affetmesini de bilmiştir. Oğuz Han'ın güzel hasletlerinden biri olan affedici özelliği *Oğuz Destanı*'nda söz konusu olmaktadır.

“Mademki suçunuzu itiraf ettiniz, ben de günahınızı bağışladım.” (Togan, 1982).

Oğuz Destanı'nda Oğuz Han'ın iki kadınla evlenip üçer tane oğlunun doğduğu anlatılmaktadır (Togan, 1992). *Oğuzname*'de de Oğuz Han'ın üç kadınla evlendiği ve bu kadınların ikişer tane oğulları olduğu ifade edilmiştir.

“Olmuştur altı oğlu, üç karıdan,
Akıl, irfanda artık birbirinden.
Bunlardan adı Gün Han, hem de Ay Han,
İkinci karı Yıldız, hem de Gök Han
Üçüncü karı Dağ Han, hem de Deniz Han
Ana-babaya müşfik idi candan. (Geldiev, 1955)

Oğuz Han her ne kadar güçlü olsa da nihayetinde öleceğini bilen bir insandır. Bu sebepten Hz. Adem'in mezarının kutsal topraklarda olduğunu bildiği için Mekke'ye elçi gönderip bir miktar toprak getirir, bu topraktan vücuduna sürer ve Tanrı'ya şükreder. Oğullarına ve beylerine der ki:

“Adem topraktan yaratılmıştı ve sonunda toprak oldu. Biz de hepimiz toprak olacağız. İnsan ne kadar güçlü olursa olsun bunu unutmamalı ve iyilik yapmalı, kötülük değil.” (Togan, 1982).

Oğuzname'de Oğuz Han'ın ölümü şu şekilde geçer:
“Seni asman ejderhası yuttu,
Sen o Yunus'a girip tuttun mekânı.” (Geldiev, 1995)

Oğuz Destanı'nda Oğuz Han'ın bin yıl yaşadığı ve daha sonra yerine oğlu Kün Han'ın geçtiği bildirilmektedir. *Oğuz Destanı* Oğuz Han'ın ölümünden sonra oğullarının göstermiş olduğu kahramanlıklarla devam ettiği hâlde, *Oğuzname*'de Oğuz Han ölünce destan bittiği için Oğuz Han'ın oğullarının yöneticilikleri dile getirilmemiştir.

Oğuz Destanı'nda Kara Sülük'ün babası Yuşu Hoca Oğuz Han'ın savaşlarında önemli olan müşavirlik görevini ikinci önemli bir kahraman olarak yerine getirmiştir. Bunun yanında İrkıl Hoca da Oğuz'a onun oğullarına yol göstericilik fonksiyonu ile karşımıza çıkmaktadır. Andelip'in *Oğuznamesi*'nde de bu yol göstericilerden bahsedilmektedir.

Sonuç

Oğuz Destanı ve bu destan esas alınarak oluşturulan *Oğuzname*'lerin, Türk milletinin millî hasletlerini ve kahramanlıklarını göstermesi açısından ne kadar önemli olduğu bu küçük çalışmada bir kez daha tespit edilmiştir. Oğuz Han'ın şahsiyeti esas alınarak yapılan bu mukayese Oğuz Han'ın ideal bir Türk lideri olduğunu ortaya koymuştur. Her iki eserde de ortak noktalar çok fazladır. Bu da gösteriyor ki Oğuz Han'ın destan kahramanı olarak ortaya çıktığı çok eski dönemlerdeki insanî değerlerle günümüzdeki insanî değerler aynıdır. Bir yöneticinin cömert, dürüst ve affedici olması her devirde bir erdem olarak görülmüştür. Bu erdem, kültür hazineleri olan destanlarda, halk hikâyelerinde vb. bir ilke olarak sürekli vurgulanmıştır.

Bütün bu benzerlikler, Türk boylarının kültür bütünlüğünü ortaya koymaktadır. Görülen küçük farklılıklar da Türk kültüründeki renkliliği ifade etmektedir. Türk boylarının zengin geleneği olan destan geleneğinin içinde yerini almış destanlarımız toplanıp, Türk insanının anlayacağı hâle getirilmeli ve bu destanlar arasında mukayeseler yapılarak ortak Türk kültürünün özelliklerinin ortaya çıkarılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Bekmiradov, Ahmet (1987), *Andılup Hem Oğuznamacılık Debi*, Aşgabat.

Bekmiradov, Ahmet (1987), *Depleşen Tema Hem Avtorun Çeperçilik Kontseptsiyası*, Aşgabat.

- Biray, Himmet (1989), Andelip ve Oğuznamesi, *Milli Folklor*, I.C, 4.S.
- Eraslan, Kemal (1995), Oğuz ile Manas'ın Cedleri Meselesi, *Manas 1000. Yılı Bişkek Bildirileri*, Ankara.
- Ercilasun, Ahmet Bican (1988), "Dede Korkut İle Oğuz Destanı Arasındaki Münasebetler", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara.
- Geldiev, Gurbandurdi (1995), Fikret Türkmen, *Türkmen Şiiri Antolojisi*, TÜRKSOY Yayınları, Ankara.
- Ögel, Bahaeddin (1992), *Türk Mitolojisi*, I.C, Ankara.
- Özkan, İsa (1997), Türkmenistan'dan Derlenmiş Dede Korkut Boyları, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 1995 Belleten*, Ankara.
- Sümer, Faruk (1959), Oğuzlara Ait Destani Mahiyette Eserler, *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XVII.C,3. 4.S, Ankara.
- Togan, A. Zeki Velidi (1982), *Oğuz Destanı (Reşideddin Oğuznamesi, Tercüme ve Tahlil)*, İstanbul.
- Togan, A. Zeki Velidi (1975), *Türkmen Edebiyatının Tarihi*, II.C, I. Kitap, Aşgabat.